

Rožna Dolina, 28. junija 2026

Nagovor direktorja PU Nova Gorica veteranov vojne za Slovenijo – 35 obletnica dogodkov na mednarodnem mejnem prehodu v Rožni dolini

Štejem si v izjemno čast, da vas lahko danes nagovorim na kraju, kjer se je pisala slovenska zgodovina. Nagovarjam ljudi, ki ste svojo predanost domovini izkazali v najtežjih in najbolj usodnih trenutkih naše zgodovine. Stojimo na kraju, kjer sta se izkazala pogum in neomajna volja slovenskih domoljubov po svobodi v svoji lastni državi.

Slovenski narod je svojo pot v samostojnost in neodvisnost izbral zavestno, ponosno in enotno. Ta odločitev ni padla čez noč. Začela se je 23. decembra 1990 s plebiscitom o samostojnosti Slovenije. Takrat se je ob izjemno visoki volilni udeležbi; dobrih 88 odstotkov vseh volilnih upravičencev, jasno izreklo za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. To je bil trenutek, ko smo kot narod delovali in razmišljali kot zelo povezana in odločna družbena skupnost.

V skladu s to narodno zavestjo in voljo ljudi je slovenski parlament sprejel sveženj osamosvojitvenih zakonov, ki so stopili v veljavo 25. junija 1991, ko je Slovenija uradno postala samostojna in neodvisna država. Zato ta dan z največjim državotvornim ponosom praznujemo kot dan slovenske osamosvojitve oziroma kot dan skupnega prizadevanja za uresničitev stoletnih sanj naših prednikov – živeti svobodno na svoji, slovenski zemlji.

Vendar pot do svobode ni bila lahka. Dogodki, ki so sledili razglasitvi samostojne in neodvisne države, sodijo med najtežje in najbolj tragične trenutke v novejši slovenski zgodovini. Prav na današnji dan, 28. junija 1991, je tukaj, na mejnem prehodu v Rožni Dolini, potekal eden najpomembnejših spopadov v času slovenske osamosvojitvene vojne. Prav tu je Jugoslovanska ljudska armada mobilizirala svoje enote in pod lažno pretvezo varovanja meja pred tujo vojsko svoje mlade vojake postavila v nevaren in bratomoren položaj.

Dogajanje se je začelo že v zgodnjih jutranjih urah s prihodom tankovske in močno oborožene pehotne enote Jugoslovanske ljudske armade. Njeni pripadniki so z več kot sto vojaki, tanki, tovornjaki in drugo bojno opremo zasedli mejni prehod. Toda ta agresorska vojska je tu naletela na pogumen in odločen narod.

Pred mejnim preходом v Rožni Dolini se je zbrala velika množica domačinov, ki je prihod enot JLA in zasedbo mejnega prehoda pospremila s protesti, žvižgi in glasnim neodobravanjem. Želja domačinov, da bi se razmere umirile in da bi se enote agresorske vojske umaknile z mejnega prehoda, jih je spodbudila, da so pristopili do oboroženih vojakov ter jih opozarjali, da tu niso kot branitelji naroda, temveč kot njegovi okupatorji. Nagovarjali so jih tudi k predaji. S tem so med mlade vojake JLA vsejali dvom, zmedo in prestrašenost, zaradi česar so posamezni vojaki tudi prebegnili.

Razmere so se zaostrele v večernih urah, ko so Rožno Dolino obkolili pripadniki takratne slovenske Milice in slovenske Teritorialne obrambe. Pripravljali so se na skrbno načrtovan napad na pripadnike Jugoslovanske ljudske armade in zvezne milice, ki so bili na mejnem prehodu oboroženi s težko oborožitvijo in so bili v številčni premoči. Odločitev o oboroženem napadu in zavzetju mednarodnega mejnega prehoda v Rožni Dolini je bila sprejeta po tehtnem premisleku predloga načelnika pokrajinskega štaba, majorja Srečka Lisjaka. Načrtovalci napada so nosili zelo veliko odgovornost. Zavedali so se namreč, da bi tamkajšnja eskalacija s spopadom in tankovskimi izstrelki lahko povzročila veliko materialno škodo v naselju Rožna Dolina, vključno s številnimi, tudi civilnimi žrtvami.

Dne 28. 6. 1991 okoli 18.20 ure, potem ko je bilo križišče pri mejnem prehodu prazno zaradi predhodne vročinske nevihte, in ko so motorji tankov in tovornih vozil še mirovali, so pripadniki Posebne bojne skupine Teritorialne obrambe, pod vodstvom majorja Srečka Lisjaka, napadli mejni prehod. Napad se je začel s protitankovskim orožjem Armbrust. Presenečenje je bilo popolno in učinkovito, saj so nekateri zmedeni in prestrašeni vojaki JLA že takrat odvrgli orožje. Medtem, ko so vojaški del operacije izvedle sile Teritorialne obrambe, je civilist Drago Kosmač, izkoristil trenutek kaosa in panike, ter neoborožen s svojim pogumnim in samozavestnim dejanjem odločilno prispeval k hitremu razpletu in množični predaji več kot 100 pripadnikov agresorske vojske brez večjega prelivanja krvi.

Žal je ta spopad terjal tudi človeške žrtve, več oseb pa je bilo tudi ranjenih. Cena svobode je bila zelo visoka. Pa vendar – kljub slabši oboroženosti oziroma dejstvu, da nekateri branitelji skoraj niso bili oboroženi, so se uspešno zoperstavili močnejši agresorski vojski. S svojo odločnostjo ter predanostjo državi in narodu so agresorja uspeli prisiliti k predaji. S tem so ponovno prevzeli nadzor nad slovenskim ozemljem na mejnem prehodu Rožna Dolina.

Na te zgodovinske dogodke nas danes ponosno spominja spomenik osamosvojitvene vojne, pred katerim stojimo. Uspeh akcije v Rožni Dolini je bil rezultat hitrega odziva, dobre organiziranosti in sodelovanja vseh takrat prisotnih; pripadnikov slovenske Milice, Teritorialne obrambe ter izjemno pogumnih domačinov. Njihova enotnost in medsebojno zaupanje sta predstavljala nepremagljiv ščit, ob katerem se je uklonila sila agresorja.

Ta dogodek velja za eno najpomembnejših zmag slovenskih obrambnih sil na zahodu države ter simbol prevzema nadzora nad slovenskimi mejnimi prehodi po razglasitvi neodvisnosti Republike Slovenije.

Ko sta bila ogrožena mir in varnost ter ko je agresor z vso razpoložljivo silo posegel po naši zemlji, ste vi, dragi veterani in domačini, stopili v bran Sloveniji. Vaša dejanja takrat niso bila samoumevna. Mnogi med vami ste tistega jutra zapustili svoje družine, svoje domove ter toplino in varnost vsakdanjega življenja, ne da bi vedeli, ali se boste zvečer vrnili. Odšli ste, da bi zaščitili svoj narod in svojo državo. To je največ, kar lahko posameznik stori za skupno dobro in prihodnost svojega naroda.

Na tem mejnem prehodu, ki ste ga ubranili, ni šlo zgolj za zapornico, ni šlo za kos ceste ali strateško vojaško točko na zemljevidu. Šlo je za svobodo! Šlo je za pravico slovenskega naroda, da sam odloča o svoji usodi in svoji prihodnosti na svoji zemlji!

Zato danes stojimo tukaj z globokim spoštovanjem in iskreno hvaležnostjo do vseh vas, ki ste v odločilnih trenutkih stopili v bran domovini:

- do pripadnikov takratne Teritorialne obrambe,
- do pripadnikov takratne slovenske Milice,
- do prebivalcev Rožne Doline in njene okolice.

Danes ohranjamo spomin in zavest, da samostojna država, mir in svoboda niso bili podarjeni, temveč priborjeni s pogumom, povezanostjo in enotnostjo slovenskega naroda. To sporočilo moramo prenašati tudi v srca naših potomcev, da bodo razumeli in znali ceniti, kaj je bilo priborjeno s krvjo: svoboda, mir in varnost v lastni državi; samostojni in neodvisni Republiki Sloveniji.

Spoštovani prisotni,

če smo iskreni, se nam v današnjem času včasih poraja občutek, da so skupni družbeni cilji in enotnost, ki nas je povezovala v ključnih trenutkih, nekoliko zbledeli. Zdi se, da sebičnost in interesi posameznikov prepogosto spodkopavajo povezanost in enotnost naše družbe. Ob tem se pogosto pozablja, kako pomemben je skupni družbeni interes za svobodo, varnost in dobrobit vsake civilizirano urejene družbe.

Narod ne more obstajati brez medsebojne povezanosti, sodelovanja in skupne odgovornosti za dobrobit vseh. Razvoj in povezanost naroda se lahko izvaja le na skupni »družbeni pogodbi«, ki temelji na svobodi, varnosti in enakih, ustavno zagotovljenih človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Neizbrisen dokaz in trajen opomin na to so nam prav dogodki izpred 35-ih let na tem mejnem prehodu, kjer se je pokazalo kako pomembni sta enotnost in povezanost naroda. Zato ni naključje, da sta ti vrednoti vtakani v same ustavne temelje naše države.

Naj bo današnji dan tudi priložnost, da se z velikim spoštovanjem ponovno spomnimo vseh, ki so v teh prelomnih trenutkih za Slovenijo plačali najvišjo ceno – svoje življenje. Odrekli so se svoji prihodnosti, za to, da danes lahko živimo v lastni državi. Zato žrtve vojne za Slovenijo ostajajo del naše skupne zgodovine in naša skupna odgovornost do naše države. Slava jim!

Vsem prisotnim iskrene čestitke za Dan državnosti.

Naj živi spomin na osamosvojitvene dogodke!

Naj živi slovenski narod!

Srečno, Slovenija!

Robert Berginc, mag. prav.
direktor PU Nova Gorica

